

Mottagare: Socialdepartementet
Dnr S2017/00671/FS

För en god och jämlik hälsa (SOU 2017:4)

Sammanfattning

Region Norrbotten anser att Kommissionens delbetänkande är bra och presenterar en nyanserad och heltäckande problembild. Förslagen som delbetänkandet lyfter för att stärka det folkhälsopolitiska ramverket är i huvudsak bra och förbättrar förutsättningarna för folkhälsoarbete på regional nivå.

Region Norrbotten är kansli och samordnande organisation för Norrbottens arbete med att etablera ett mer systematiskt folkhälsoarbete lokalt och regionalt. Mot den bakgrunden vill Region Norrbotten särskilt lyfta följande förslag som viktiga för det fortsatta arbetet.

2.6 Budgeten för folkhälsopolitiken (Sid 47)

Region Norrbotten har tagit del av den beräknade utgiftsutvecklingen (2015-2020) för folkhälsopolitiken som anges i regeringens budgetproposition för 2017 (tabell 2.2). Regionen noterar att budgeten inte ligger i linje med kommissionens ambition att folkhälsoarbetet ska prioriteras i större utsträckning. Förutom folkhälsomyndigheten som ökar anslaget med 6 procent så drabbas övriga områden av märkbara neddragningar. Region Norrbotten anser det viktigt med en översyn av vilka folkhälsoområden som ska stöttas ekonomiskt och framför andra men vill samtidigt poängtera betydelsen av att nationella resurser finns sökbara även fortsättningsvis.

3.7 Behov av att kunna följa upp hälsan och dess fördelning på lokal och regional nivå (sid 90).

Region Norrbotten delar Kommissionens uppfattning att Folkhälsomyndighetens samarbete med SKL och Socialstyrelsen kring öppna jämförelser på området folkhälsa (med rapportering år 2009 och år 2014) har en viktig koppling till det uppföljningsarbete som görs av Folkhälsomyndigheten i övrigt.

Öppna jämförelser folkhälsa utgör enligt vår mening ett bra arbetsstöd som möjliggör fördjupade analyser av variationer i hälsa på regional och lokal nivå.

4.1 En förtydligad målstruktur med ett förstärkt fokus på jämlik hälsa

4.1 En förtydligad målstruktur med ett förstärkt fokus på jämlik hälsa

Kommissionens förslag är i stora delar bra. Dock kan ifrågasättas värdet av att ha ett mål som ska nås inom en generation, om det inte kan bedömas uppnåeligt. En generation avser generellt ca 30 år och frågan är om det är uppnåeligt att sluta klyftorna inom den tidsperioden? Det av Kommissionen föreslagna övergripande målet är också otydligt. Avser målet att 1. hälsan ska vara god och jämlik, 2. att de samhällsliga förutsättningarna ska skapas, eller 3. vara på plats? Hur ska 1, 2, eller 3 i så fall också mätas? Från vilket år ska en generation räknas? Ett förslag är att räkningen sker fr.om år 2020 då samtliga strategier samt delmål ska vara klara, enligt Kommissionens förslag.

Avsnitt 4.1.1 Ett övergripande mål med stärkt fokus på jämlik hälsa

Många av de folkhälsoåtgärder som vidtas på nationell och regional nivå förväntas ge effekt på kommunal nivå. Ett framgångsrikt regionalt folkhälsoarbete kan sålunda visa på kopplingen mellan de olika nivåernas styrdokument och målformuleringar. Region Norrbotten anser det bra att den övergripande målstrukturen förtydligas och att delmål tas fram för de olika målområdena.

Kommissionen hänvisar på sidan 87, till utvärderingen som konstaterade att avsaknaden av delmål av folkhälsopolitiken förvärrar uppföljningen. Det hade därför varit en styrka om Kommissionens slutbetänkande skulle innehålla åtminstone ett delmål per målområde, för att få en förstärkt styrriktning, och inte vänta in en arbetsprocess efter slutbetänkandet. Till exempel: mer jämlika förutsättningar att få arbete med goda arbetsförhållanden och mer jämlika förutsättningar till hälsofrämjande bostad och närmiljö

Avsnitt 4.1.2 Dagens elva målområden blir åtta

Region Norrbotten anser det positivt att de elva nationella målområdena ses över. Dock kan kategoriseringen av områden och benämningen av dem diskuteras. Tex målområde 1, *Det tidiga livets villkor*. Är det mer ändamålsenligt att peka ut en ålderskategori i ett målområde eller ska barn- och unga lyftas som en särskilt prioriterad målgrupp och/eller ett horisontellt perspektiv tillsammans med socioekonomiskt utsatta och diskrimineringsgrund?

Avseende målområde 8, *En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård* delar regionen åsikten att en hälsofrämjande hälso- och sjukvård är en viktig pusselbit i arbetet med att förbättra folkhälsa framförallt med tillägget om en jämlik sådan. Ett annat medskick är om inte jämlikhetsaspekten bör lyftas i samtliga områden och inte bara vara förbehållet målområde åtta?

Avsnitt 4.1.3 Strategier tas fram för alla målområden

För att kunna svara upp mot regioners och kommuners varierande behov delar region Norrbotten kommissionens åsikt att det är nödvändig att strategier tas fram inom alla målområden.

4.2 Ett utvecklat uppföljningssystem som möjliggör en analys av ojämlikhet i hälsa

Region Norrbotten ställer sig bakom ett utvecklat uppföljningssystem som möjliggör analyser av den ojämlika hälsan och ser särskilt fram emot statistik och indikatorer som visar i vilken utsträckning skillnader i hälsa minskar i en kommun, ett län eller ett land.

Avseende kommissionens förslag på sidan 109 föreslås följande komplettering till Kommissionens förslagstext: Ett tillägg bör göras i förordningen om officiell statistik (SFS 2001:100) som föreskriver att all individbaserad officiell statistik, om det inte finns särskilda skäl mot detta, bör vara uppdelad efter *kön (man, kvinna, annat), ålder och socioekonomiska bakgrundsfaktorer*.

Avsnitt 4.2.1 Uppföljning av befolkningens hälsa (sid 111).

När det gäller Folkhälsomyndighetens årliga rapport Folkhälsan i Sverige delar regionen Kommissionens uppfattning att det finns ett värde i den samlade rapportering som görs årligen, liksom att arbetet bör fortsättas göras årligen.

Avsnitt 4.2.4 Folkhälsomyndigheten bör arbeta för ökad spridning av resultaten för uppföljning (sid 115).

Region Norrbotten ansluter sig till kommissionens bedömning av att en fördjupad analys av läget när det gäller hälsan och dess bestämningsfaktorer, kopplad till prioriterade områden inom folkhälsopolitiken, skulle kunna ha ett stort värde för policyutveckling och arbete på såväl nationell som regional och lokal nivå.

När det gäller Folkhälsomyndighetens årliga rapport Folkhälsan i Sverige är regionens intryck att myndigheten genererar en bild av tillstånd, men i lägre utsträckning av utmaningar avseende hälsa. Trots att folkhälsopolitiken har en tvärssektoriell karaktär och det är nödvändigt med ett brett, uthålligt och långsiktigt välfärdspolitiskt perspektiv på folkhälsopolitiken, skulle remissinstansen uppskatta mer inslag av värderande element, där Folkhälsomyndigheten i sin årsrapport anknyter till prioriterade områden man särskilt vill uppmärksamma. Det kan vara relaterat till kommande strategier, mål och delmål enligt Kommissionens förslag. Det kan även handla om att identifiera områden av särskild strategisk vikt, stor förbättringspotential, eller områden med stora variationer mellan regioner (eller grupper av befolkningen).

Därtill, från remissinstansen sida ser vi även att utökade omvärldsanalyser, inklusive framtidsscenarios- och prognosarbeten skulle kunna vara substantiella bidrag från Folkhälsomyndigheten avseende hälsa och jämlik hälsa.

Genom detta skulle arbetet med folkhälsa dels bli mer framåtsyftande – dels kunna positionera och förstärka sin målorientering.

4.3 En stärkt tvärsektoriell struktur för arbetet för en god och jämlik hälsa i regeringskansliet

Region Norrbotten delar Kommissionens åsikt om vikten av en förstärkt tvärsektoriell struktur för folkhälsoarbetet enligt de skäl och på det sätt som redovisas i betänkandet.

Avsnitt 4.3.3 Möjligheterna att utveckla jämlikhets-/jämlik hälsa-budgetering bör prövas

Region Norrbotten ställer sig bakom Kommissionens förslag att på sikt kunna införa jämlikhets-, alternativt jämlik hälsa-budgetering.

4.4 Folkhälsomyndigheten samordnande och stödjande roll bör förtydligas och förstärkas

Regionen ställer sig bakom Kommissionens förslag om ett utvecklat och förtydligt uppdrag av Folkhälsomyndigheten, inklusive arbete med utveckling av uppföljningssystemet för folkhälsopolitiken, enligt de skäl som Kommission anger.

Avsnitt 4.4.2 Folkhälsomyndigheten bör verka för att ett folkhälso-/jämlik hälsa perspektiv integreras i relevanta myndigheters verksamheter, samverkan och samordning

Region Norrbotten delar Kommissionens åsikt att ett folkhälso-/jämlik hälsa-perspektiv bör integreras i relevanta myndigheters uppdrag. Förutom de aktiviteter Kommissionen hänvisar till om utbildningsinsatser, framtagning av policy briefs (s. 129) kan krav på att också redovisa socioekonomi, medföra att fler myndigheter och verk inser vikten av att tillhandahålla utjämnande välfärdssystem och att det arbetet ses som en naturlig del av den egna effektiviseringsprocessen och inte som ett extra folkhälsouppdrag.

Avsnitt 4.4.3 Folkhälsomyndigheten bör stödja kommuner och landsting och regioner i deras arbete för en god och jämlik hälsa

Region Norrbotten vill lyfta behovet av ett mer konkret och verksamhetsnära stöd som saknas idag och som efterfrågas både lokalt och regionalt. Ambitionen är att fler organisationer och politikområden arbetar systematiskt med utjämna skillnader mellan befolkningsgrupper. För att offentliga företrädare ska kunna genomföra detta behövs mer kunskap om åtgärder med dokumenterad effekt. Hur skapas mer jämlika förutsättningar och livsvillkor i skolan, vården, arbetslivet, osv? Mot denna bakgrund bör uppdraget till folkhälsomyndigheten fokusera på uppföljning och utvärdering men också på tillämpning och implementering.

Ett annat viktigt medskick till folkhälsomyndigheten är att tillhandahålla systematisk kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte för tjänstemän och politiker som arbetar inom folkhälsoområdet.

4.5 Länsstyrelsernas uppdrag inom folkhälsopolitiken bör förtydligas

Region Norrbotten delar Kommissionens åsikt att det är betydelsefullt att förtydliga länsstyrelsernas roll i det regionala folkhälsoarbetet och att de på ett aktivt och balanserat sätt bidrar till samordningen, liksom samverkar med kommuner, landsting och regioner i utveckling och uppföljning av folkhälsoarbetet och utifrån de förutsättningar och behov som identifierats på lokal och regional nivå.

Region Norrbotten samarbetar med Norrbottens Kommuner (förbundet) och Länsstyrelsen i Norrbottens län med att fram en reviderad folkhälsostrategi. Förslaget om att bredda länsstyrelsens folkhälsouppdrag genom att tillföra en folkhälsoresurs skulle sannolikt medföra mer jämlika samarbetsvillkor och underlätta den fortsatta samverkan.

4.6 Relevanta myndigheter bör ges i uppdrag att bidra till arbetet med en god och jämlik hälsa

Region Norrbotten ställer sig bakom Kommissionens förslag att relevanta myndigheter bör få i uppdrag att integrera ett folkhälsoperspektiv samt årligen redovisa hur arbetet bedrivits och effekterna av det.

Avsnitt 4.6.1 Relevanta myndigheter bör få uppdrag i sina instruktioner att integrera ett folkhälso-/jämlikhet hälsa perspektiv

Region Norrbotten delar Kommissionens förslag om att Arbetsförmedling, Försäkringskassa och Polis bör få ett uttalat uppdrag att arbeta med folkhälso-/jämlikhetsperspektiv och att det arbetet samordnas med eventuellt folkhälsoinitiativ på regional och lokal nivå.

I alla avseenden där statliga myndigheters uppdrag ska formuleras och/eller ekonomiska styrmedel utformas är det viktigt att göra medskick om hänsyn och anpassning till regioners/kommuners olika geografiska förutsättningar. Stödet från statliga myndigheter och verk i regionerna/kommunerna kan inte vara enhetligt då det riskerar att förstärka de ojämlika förutsättningarna mellan olika grupper och geografiska områden.

4.7 Kommuner, landsting och regioner bör prioritera ett långsiktigt tvärsektorielt arbete för en god och jämlik hälsa och ges stöd i detta arbete

Region Norrbotten delar Kommissionens åsikt om en översyn av statliga styr- och stimulansmedlen för ett mer systematiskt och tvärsektorielt folkhälsoarbete i kommuner, landsting och regioner.

Avsnitt 4.7.3 Det bör tillsättas en statlig utredning för att analysera om lagstödet för arbete för en god och jämlik hälsa kan utvecklas.

Regionen ställer sig bakom förslaget att utreda behovet av en folkhälsolag med syfte att förstärka sakområdet i förhållande till andra politikområden samt bidra till att ägarskap och ansvarsfördelning definieras på nationell, regional och lokal nivå.

